

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

**Факультет педагогіки та психології
Кафедра психології та соціальних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О.А.Кузнецова

_____ 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕВРИСТИКА (філософія творчості)**

Ступінь бакалавра

для всіх спеціальностей

2021-2022 навчальний рік

Розробники: Шпачинський Ігор Леонідович, кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії Ш (Шпачинський І.Л.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальних
наук

Протокол № 3 від «16» листопада 2020р.

Завідувач кафедри УСУ д.псих.н., професор Савенкова І.І.
_____р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів- 5	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка 05 Соціальні та поведінкові науки 23 Соціальна робота	Вибіркова	
	Спеціальність: 0.12 Дошкільна освіта 013 Початкова освіта 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) 014.03 Середня освіта (Історія) 014.04 Середня освіта (Математика та фізика) 014.11 Середня освіта (Фізична культура) 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) 053 Психологія 231 Соціальна робота	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – есе, реферати, доповіді.		2-й	
	Загальна кількість годин - 150	Семестр	
3-й			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,8 год. самостійної роботи студента – 5,6 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	10 год.	
		Практичні, семінарські	
		16год.	
		Індивідуальні	
		Самостійна робота	
		124год.	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання - українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 150 год.; 26 год.- аудиторні заняття, 124 год. - самостійної роботи(17%/83%)

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

1. *Метою* вивчення даної дисципліни є:

- ❖ ознайомлення слухачів з історичними і теоретичними концепціями досліджень творчої діяльності;
- ❖ розкриття основних проблем курсу;
- ❖ формування навичок креативного мислення, творчого вирішення проблем.

2. *Завданням* дисципліни є:

- ❖ розгляд основних питань генезису теорії творчості;
- ❖ ознайомлення студентів з основними філософсько-методологічними засадами евристики, засвоєння термінології, концептуальних підходів;
- ❖ аналіз чинників формування і розвитку креативності особистості.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Розуміти та інтерпретувати інформацію, уміння пояснити факти, правила, принципи; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань;

ПРН2. Оцінювати важливість інформаційного матеріалу для конкретної цілі;

ПРН3. Здатність до створення нового культурного продукту, творчого розв'язання проблемних ситуацій в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Евристика» студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- володіти культурою мислення, здібністю до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановки цілей та вибору шляхів їх досягнення;
- діяти в нестандартних ситуаціях, нести соціальну й етичну відповідальність за ухвалені рішення;
- здатність до самостійного освоєння й використання нових методів дослідження, до освоєння нових сфер професійної діяльності;
- готовність до кооперації з колегами, робота в колективі;

II. Фахові:

- Володіти прийомами і методами творчої пошукової діяльності;
- проводити аналіз проблемних ситуацій за своєю фаховою діяльністю і їх творчого подолання;

Внаслідок вивчення дисципліни студенти повинні:

❖ **Знати:**

- предмет і завдання евристики, основи історії теорії творчості;
- місце евристики в системі наукових знань;
- загальну характеристику і структуру творчої діяльності;
- методологію індивідуальної і колективної творчості (філософські, психологічні, педагогічні тощо аспекти);
- чинники і умови формування креативних якостей особистості.

❖ **Вміти:**

- орієнтуватися як у питаннях загальної теорії творчості, так і у прикладних методичних розробках з цієї проблематики;
- сприяти формуванню креативних якостей особистості, потягу до самовдосконалення, гармонізації суспільних відношень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин/ 5 кредитів ECTS

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Генезис осмислення творчості.

Тема1. Евристика як наука.

Історія становлення евристики як науки. Предмет і завдання евристики.

Сутність законів діалектики.

Творчість і діалектика (практичний аспект співвідношення).

Кредит 2. Структурні складові творчих рішень.

Тема2. Творча уява - основна складова креативності особистості.

Якості творчої особистості. Природа інтуїції. Розвиток творчої уяви.

Кредит 3. Категорії евристики.

Тема3. Категорії евристики (гумор та дотепність; краса та доцільність).

Природа дотепності. Сутність «психологічного айкідо». Естетичний і художній смаки: аспекти співвідношення. Рациональні та ірраціональні методи творчого пошуку.

Кредит 4. Дослідження творчості у різних галузях.

Тема4. Штучний інтелект: проблеми, пошуки, рішення.

Природа принципу оптимальності. Морально-етичні аспекти евристичних рішень.

Кредит 5. Сучасні розвідки суті творчого процесу.

Тема5. Евристика в аспектах людської життєдіяльності.

Талант і геніальність. Евристика в сучасній дидактиці.

Мистецтво і евристика. Методики дослідження креативності (тестування, діагностика, оцінка).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин									
	Денна форма									
	Усього	у тому числі								
		л	п	ла	ін	ср				
1	2	3	4	5	6	7				
Кредит 1. Генезис осмислення творчості										
Тема 1. Евристика як наука	18	2	2	-	-	26				
Кредит 2. Структурні складові творчих рішень										
Тема2. Творча уява - основна складова креативності і особистості.	22	2	4	-	-	24				
Кредит 3. Категорії евристики										
Тема3. Категорії евристики (гумор та дотепність; краса та доцільність)	22	2	6	-	-	24				
Кредит 4. Дослідження творчості у різних галузях										
Тема4. Штучний інтелект: проблеми, пошуки,	16	2	2	-	-	24				

рішення.												
Кредит 5. <u>Сучасні розвідки суті творчого процесу</u>												
Тема5. Евристика в аспектах людської життєдіяльн ості	30	2	2	-	-	26						
Усього годин	150	10	16			124						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Евристика як наука	2
2	Філософсько-психологічні засади творчої пошукової діяльності.	2
3	Творча уява - основна складова креативності особистості	2
4	Категорії евристики (гумор та дотепність)	2
5	Категорії евристики (краса та доцільність)	2
6	Штучний інтелект: проблеми, пошуки, рішення.	2
7	Евристика в аспектах людської життєдіяльності:	2
8	Методики дослідження креативності (тестування, діагностика, оцінка)	2
	Разом:	16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історичні концепції творчості	9
2	Евристика і винахідництво.	9
3	Фізіологічні і медико-терапевтичні аспекти евристики	9
4	Евристичні підходи лінгвістики	9
5	Морально-етичні аспекти евристичних рішень	9
6	Творчість і політика	9
7	Евристика в структурі маргінальних дисциплін.	9
8	Золота пропорція	9
9	Філософія фантастики	9
10	Евристика і соціум	9
11	Евристика в дослідженнях вітчизняної науки	9

12	Логіка і творчість(проблеми співвідношення)	9
13	Наукова картина світу. Синергетичні імперативи.	9
14	Видатні люди в історії. Універсалізм великих особистостей.	7
	Разом	124

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання – есе, реферати, доповіді.

Перелік орієнтовних тем:

1. «...Геній — парадоксів друг» (О. Пушкін).
2. Геніальність та індивідуальність.
3. Геній та «надлюдина» (проблема «титанізму» в культурі).
4. Геній, злочинство та безумство. Проблематика співвідношення в історичному дискурсі.
5. Проблема визначення критеріїв геніальності. Геній і талант.
6. Творчий потенціал різних систем навчання.
7. Роль семінарів творчого типу в навчально-виховному процесі.
8. Творчі тренінги на уроках і в домашніх умовах.
9. Наукові колективи як приклад творчого середовища.
10. Мистецтво як форма пізнання сутності людської особистості.
11. Роль творчої уяви у мистецтві і науці.
12. Раціональні та ірраціональні елементи художньої творчості.
13. Суб'єктивне та об'єктивне в художній творчості: евристичний підхід.
14. Концепції художньої творчості в історії європейської філософії.
15. Мотивація творчої діяльності.
16. Методи вивчення творчого процесу.
17. Курс розвитку творчої уяви (РТУ).
18. Оцінка обдарованості особистості.
19. Теорії «найбільшого щастя для найбільшої кількості людей».
20. Морально-етичний аспект «законів робототехніки» А.Азімова.
21. Емоції та інтелект: проблеми співвідношення з позицій евристики.
22. Розробки в галузі «моральності автоматизованих бойових систем» майбутнього.
23. Творчість і антична культура.
- 24.Новоєвропейський проект творчої діяльності. Генії Відродження і Реформації.
25. Концепція творчості у німецькій класичній філософії.
26. Філософія творчості в ХХ сторіччі.

8. Методи навчання

Загальнонаукові методи:

індукція, дедукція, аналіз, синтез, аналогія, абстрагування.

Методи активізації та оптимізації навчального процесу: дискусія, диспут, бесіда, самоаналіз та самоконтроль.

9. Методи контролю

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (заліку).

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних робіт, умінь самостійно опрацьовувати тести, складання конспекту, написання звіту, реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (заліку) є підсумкова перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Контроль знань студентів здійснюється за кредитно-трансферною системою.

Поточний контроль виявляє ступінь самопідготовки та самоорганізації студента, його активність на заняттях, зацікавленість в опануванні основних проблем курсу, рівень виконання завдань для самостійної роботи. Здійснюється у таких формах:

- Усна доповідь та доповнення на семінарському занятті;
- Перевірка конспектів лекцій та опрацьованої додаткової літератури;
- тести за вивченими темами;
- індивідуальні завдання;

Підсумковий контроль знань у формі заліку.

Головним елементом підсумкового контролю рівня та характеру засвоєння знань студентами є перевірка повноти опрацювання завдань курсу.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль										Залік	Накопичувальні бали/ Сума
T1	T2	T3	T4	T5							
60	60	60	60	60							300

11. Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік

A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

12. Методичне забезпечення

1. Державні стандарти освіти;
2. Навчальний план для спеціальностей
3. Підручники та навчальні посібники.
4. Навчально-методичний комплекс з дисципліни.

13. Рекомендована література

Базова

Адамар Ж.С. Исследование психологии изобретения в области математики. М., 1970.

Альтишуллер Г.С., Злотин Б.Л. и др. Поиск новых идей: От озарения к технологии. Кишинев, 1989.

Альтишуллер Г.С. Найти идею. 2-е изд. Новосибирск, 1991.

Арнаутов М. Психология литературного творчества. М., 1970.

Батищев Г.С. Введение в диалектику творчества. СПб., 1997

Библер В.С. От наукоучения – к логике культуры. М., 1991.

Братусь Б.С. Аномалии личности. М., 1984.

Буш Г.Я. Аналогия и техническое творчество. Рига, 1979.

Буш Г.Я. Диалогика и творчество. Рига, 1985.

Буш Г.Я. Методы технического творчества. Рига, 1972.

Быков В.В. Научный эксперимент. М., 1989.

Выготский Л.С. Психология искусства. М., 1965 (2-е изд. — 1986).

Гейзенберг В. Физика и философия. М., 1990.

Гончаренко Н.В. Гений в науке и культуре. М., 1991.

Грузенберг С.О. Гений и творчество. Л., 1924.

Джефффри Р.К. Логика принятия решений. М., 1972.

Касавин И.Т. Теория познания в плену анархии. М., 1988.

Ломброзо Ч. Гениальность и умопомешательство. М., 1995.

Лук А.Н. Интуиция и научное творчество. М., 1981.

Лук А.Н. Мышление и творчество. М., 1976.

Майданов А.С. Процесс научного творчества. М., 1983.

Мамардашвили М.К. Классический и неклассический идеалы рациональности. М., 1994.

Научное открытие и его восприятие. М., 1971.
 Научное творчество. М., 1983
 Никитин Е.П. Открытие и обоснование. М., 1988.
 Пигров К.С., Яценко Л.В. Философские аспекты научно-технического творчества. М., 1987.
 Поля Д. Как решать задачу. М., 1973.
 Природа научного открытия. М., 1986.
 Пушкин В.Н. Творчество и эвристика. М., 1978.
 Рациональность как предмет философского исследования. М., 1995.
 Рождественская Н.В. Психология художественного творчества. СПб., 1995
 Столяров А.М. Методологические основы изобретательского творчества. М., 1989.
 Столяров А.М. Эвристические приемы и методы активизации творческого мышления. М., 1988.
 Фейнберг Е.Л. Две культуры: Интуиция и логика в искусстве и науке. М., 1992.
 Фейнберг Е.Л. Кибернетика. Логика. Искусство. М., 1991.
 Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура. М., 1991.
 Фрейд З. Художник и фантазирование. М., 1995.
 Цапок В.А. Творчество. Кишинев, 1990.
 Шумилин А.Т. Проблемы теории творчества. М., 1989.
 Эфроимсон В.П. Гениальность и генетика. М., 1998
 Юнг К.Г. Феномен духа в искусстве и науке. М., 1992.
 Яковлев В.А. Диалектика творческого процесса в науке. М., 1989.

Допоміжна

1. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники. М., 1998
2. Адамар Ж.С. Исследование психологии изобретения в области математики. М., 1970
3. Аллахвердиев А.Г., Мошкова Г.Ю., Юревич А.В., Ярошевский М.Г. Психология науки: Учебное пособие. М., 1998
4. Альтшуллер Г.С., Злотин Б.Л. и др. Поиск новых идей: От озарения к технологии. Кишинев, 1989
5. Альтшуллер Г.С. Найти идею. 2-е изд. Новосибирск, 1991
6. Барашенков В.С. Существуют ли границы науки? М., 1982
7. Батищев Г.С. Введение в диалектику творчества. СПб., 1997
8. Библер В.С. Кант-Галилей-Кант. М., 1994
9. Библер В.С. От наукоучения – к логике культуры. М., 1991
10. Богомоллов А.Н. Творение рук человеческих: естественная история машин. М., 1988.
11. Бом Д. Причинность и случайность в современной физике. М., 1959
12. Ботвинник М.М. О решении неточных переборных задач. М., 1979

13. Бранский В.П. Философские проблемы синтеза квантовых и релятивистских принципов в современной физике. СПб., 1984
14. Братусь Б.С. Аномалии личности. М., 1984
15. Бургин М.С., Кузнецов В.И. Аксиологические аспекты научных теорий. Киев, 1991
16. Буш Г.Я. Аналогия и техническое творчество. Рига, 1979
17. Буш Г.Я. Диалогика и творчество. Рига, 1985
18. Винер Н. Кибернетика. М., 1958 (2-е изд. — 1968)
19. Винер Н. Я — математик. М., 1964
20. Вопросы теории и психологии творчества. Харьков, 1907-1922.. №№ 1-17
21. Выготский Л.С. Психология искусства. М., 1965 (2-е изд. — 1986)
22. Гайденок В.П., Смирнов Г.А. Западноевропейская наука в Средние века. М., 1989
23. Гайденок П.П., Давыдов Ю.Н. История и рациональность: Социология Макса Вебера и веберовский ренессанс. М., 1991
24. Гейзенберг В. Физика и философия. М., 1990.
25. Георгиевский А.Б. Дарвинизм. М., 1985.
26. Георгиевский А.Б., Хахина А.И. Развитие эволюционной теории в России. СПб., 1996.
27. Грузенберг С.О. Гений и творчество. Л., 1924
28. Грузенберг С.О. Психология творчества. Минск, 1928
29. Джеммер М. Эволюция понятий квантовой механики. М., 1985
30. Джеффри Р.К. Логика принятия решений. М., 1972
31. Единство научного знания. М., 1988
32. Заботин П.С. Преодоление заблуждения в научном познании. М., 1979
33. Злотин Б.Л., Зусман А.В. Месяц под звездами фантазии. Кишинев, 1988
34. Иванов В.Г. Детерминизм в философии и физике. Л., 1974
35. Каган В.Ф. Лобачевский и его геометрия. М., 1955
36. Как стать еретиком. Петрозаводск, 1991
37. Касавин И.Т. Теория познания в плену анархии. М., 1988
38. Колчинский Э.И. В поисках советского «союза» философии и биологии: (Дискуссии и репрессии в 20-начале 30-х гг.) СПб., 1999
39. Концепции современного естествознания: Курс лекций. М., 1998
40. Концепции современного естествознания: Учебное пособие. СПб., 1998
41. Котенко В.П. История философии науки. СПб., 1993
42. Кузнецов Б.Г. Идеалы современной науки. М., 1983
43. Кузнецов Б.Г. История философии для физиков и математиков. М., 1974
44. Лакатос И. Доказательства и опровержения. М., 1967
45. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. М., 1995
46. Ломброзо Ч. Гениальность и умопомешательство. М., 1995
47. Лукьянов В.Л. Робот против человека. М., 1990.

- 48.Майданов А.С. Экстраординарные открытия и их типология // Вопросы философии. 1986. № 12
- 49.Мамардашвили М.К. Классический и неклассический идеалы рациональности. М., 1994
- 50.Мамчур Е.А. Проблемы социокультурной детерминации научного знания. М., 1987
- 51.Никитин Е.П. Открытие и обоснование. М., 1988
- 52.Никитина Н.Н. Философия культуры русского позитивизма начала века. М., 1996
- 53.Нить в лабиринте. Петрозаводск, 1988
- 54.Ньютон Р.Р. Преступление Клавдия Птолемея. М., 1985
- 55.Паркер Б. Мечта Эйнштейна: В поисках единой теории строения Вселенной. М., 1991
- 56.Пигров К.С., Яценко Л.В. Философские аспекты научно-технического творчества. М., 1987
- 57.Поварнин С.И. Спор: О теории и практике спора. СПб., 1996
- 58.Пойа Д. Как решать задачу. М., 1973
- 59.Пономарев Я.А. Психология творчества: Общая, дифференциальная, прикладная. М., 1990
- 60.Поппер К. Логика и рост научного знания. М., 1983
- 61.Поппер К. Открытое общество и его враги. М., 1991
- 62.Природа научного открытия. М., 1986
- 63.Пуанкаре А. О науке. 2-е изд. М., 1990; 1-е изд. М., 1983
- 64.Рабинович В.Л. Алхимия как феномен культуры. М., 1986
- 65.Рациональность как предмет философского исследования. М., 1995
- 66.Рождественская Н.В. Психология художественного творчества. СПб., 1995
- 67.Роль дискуссий в развитии естествознания. М., 1986
- 68.Сергеев К.А., Соколов А.Н. Логический анализ форм научного поиска. Л., 1986
- 69.Смирнов В.А. Логические методы анализа научного познания. М., 1987
- 70.Смирнова Е.Д. Логика и философия. М., 1996
- 71.Современная философия науки. М., 1996
- 72.Современные концепции естествознания. СПб., 1998
- 73.Столяров А.М. Методологические основы изобретательского творчества. М., 1989
- 74.Столяров А.М. Эвристические приемы и методы активизации творческого мышления. М., 1988
- 75.Структура и развитие науки: Из Бостонских чтений по философии науки. М., 1978
- 76.Сухотин А.Н. Парадоксы науки. М., 1978
- 77.Сухотин А.Н. Превратности научных идей. М., 1991
- 78.Теребилов О.Ф. Логика математического мышления. Л., 1987
- 79.Уваров М.С. Бинарный архетип. СПб., 1996
- 80.Фарман И.П. Теория познания и философия культуры. М., 1986

- 81.Философские проблемы естествознания. М., 1985
- 82.Фейерабенд П. Избранные работы по методологии науки. М., 1986
- 83.Фейнберг Е.Л. Две культуры: Интуиция и логика в искусстве и науке. М., 1992
- 84.Фейнберг Е.Л. Кибернетика. Логика. Искусство. М., 1991
- 85.Фейнман Р. Характер физических законов. М., 1987
- 86.Философия и методология науки. М., 1994
- 87.Френкель А., Бар-Хилел И. Основания теории множеств. М., 1967
- 88.Фролов И.Т. Философия и история генетики. М., 1988
- 89.Хилькевич А.П. Решение проблем в науке, технике, практической деятельности. М., 1999
- 90.Человек: деятельность, творчество, стиль мышления. Симферополь, 1987
- 91.Шаповалов Е.А. Курс лекций по философии техники. СПб., 1998
- 92.Шульце Д. Логические проблемы прогнозирования и планирования. М., 1980
- 93.Шумилин А.Т. Проблемы теории творчества. М., 1989
- 94.Эвристика и диалогика решения конструкторско-изобретательских задач. Рига, 1983
- 95.Эйнштейн и философские проблемы физики XX века. М., 1979
- 96.Эйнштейн А., Инфельд Л. Эволюция физики: Развитие идей от первоначальных понятий до теории относительности. М., 1948
- 97.Энгельмейер П.К. Как надо и как не надо изобретать. М., 1925
- 98.Энгельмейер П.К. Творческая личность и среда в области технических изобретений. СПб., 1911
- 99.Энгельмейер П.К. Теория творчества. СПб, 1910

14. Інформаційні ресурси

1. Матеріали з WEB – сторінки кафедри
<http://el.mdu.edu.ua:8889/2fp/2fp4/>
2. Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди
<http://www.filosof.com.ua/index.htm>
3. Інститут філософії РАН
<http://www.iph.ras.ru/>
4. Електроний ресурс
<http://www.lib.ru/FILOSOF/>